

KÜLTÜREL SÜREKLİLİĞİN İZİNDE: KAYSERİ KENT DOKUSUNDA SELÇUKLU DÖNEMİ MİRASI*

ON THE TRAIL OF CULTURAL CONTINUITY: SELJUK ERA HERITAGE IN THE
URBAN FABRIC OF KAYSERİ

НА РАССТОЯНИИ КУЛЬТУРНОЙ НЕПРЕРЫВНОСТИ: НАСЛЕДИЕ ЭПОХИ
СЕЛЬДЖУКОВ В ГОРОДСКОЙ СТРУКТУРЕ КАЙСЕРИ

Merve BİLGEN İŞİK**
Münevver DAĞGÜLÜ***

ÖZ

Her kentin zaman içinde birikerek oluşmuş, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutları içeren kendine özgü bir kimliği bulunmaktadır. Bu kimlik, kentleri birbirinden ayırarak onlara özgünlük kazandırır. "Kültürel Süreklilik" kavramı, kentsel kimliğin ve mekânsal hafızanın korunarak sürdürülebilir bir şekilde gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Kayseri kenti, tarih boyunca önemli bir kültürel ve tarihsel merkez olma özelliği taşımıştır. Özellikle Selçuklu Dönemi, bu şehrin kültürel mirasının oluşumunda ve şekillenmesinde kritik bir yere sahiptir. Selçuklu Dönemi öncesi ve sonrası süreçlerde katmanlaşarak gelişen kentsel doku hem geleneksel hem de modern dönemlerde birçok değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Bu çalışmada, Kayseri'nin kentsel kimliğini oluşturan Selçuklu Dönemi kültürel mirası, kentsel morfolojideki süreklilik ve süreksizlik bağlamında değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında, kültürel süreklilik kavramının kentsel mekânlarla ilişkisi ele alınmış ve bu kavramsal çerçeve doğrultusunda Kayseri'deki Selçuklu Dönemi kültürel mirasının tespiti, gelişimi ve kentsel yapıdaki yeri incelenmiştir. Bu bağlamda, çalışma Selçuklu Dönemi'ne ait kültürel mirası belgelemeyi ve kentsel kurguyu bütüncül bir perspektiften değerlendirmeyi

* Bu çalışma Merve BİLGEN İŞİK'İN, Dr. Öğretim Üyesi Münevver DAĞGÜLÜ danışmanlığında, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı'nda yapılmakta olan doktora tezinden üretilmiştir.

** ORCID: 0000-0001-7832-6527, Öğr. Gör., Kayseri Üniversitesi, Teknik Bilimler MYO, Tasarım Bölümü- Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimari Tasarım Doktora Programı Öğrencisi, bilgenmerve3@gmail.com

*** ORCID: 0000-0002-0837-5371, Dr. Öğretim Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi- Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, mdaggulu@gmail.com

Kaynak Gösterim / Citation / Цитата: Bilgen, M., & Dağgülü, M. (2024). KÜLTÜREL SÜREKLİLİĞİN İZİNDE: KAYSERİ KENT DOKUSUNDA SELÇUKLU DÖNEMİ MİRASI. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* (64), 48-71. DOI: [10.17498/kdeniz.1573683](https://doi.org/10.17498/kdeniz.1573683)

amaçlamaktadır.

Selçuklu Dönemi kültürel mirası, kartografik yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada, 1882 tarihli kent haritası ile 1945 ve 1986 tarihli imar planları karşılaştırılmış; tarihsel yapıların izleri okunarak ve farklı dönemlere ait veriler üst üste getirilerek değerlendirilmiştir. Bu kapsamda üretilen özgün dijital haritaların, Selçuklu Dönemi tarihine, kentsel ve kültürel miras çalışmalarına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın sonucunda, Selçuklu Dönemi'nden itibaren kentsel coğrafyada fiziksel ve kültürel varlığı belirlenen kırk beş mimari eserden otuz sekizinin günümüze kadar sürekliliğini koruduğu tespit edilmiştir. Bu süreklilikte, Selçuklu Dönemi'nin kentsel mekân organizasyonunun modern Kayseri kentsel yapısını biçimlendirdiği ve benzer yer seçim kararlarının kentin tarihsel katmanlarında sürdürüldüğü görülmüştür. Sonuç olarak, Selçuklu kent kimliği ve kültürel sürekliliğin modern Kayseri'nin kentsel yapısında sürdürüldüğü ve bu tarihsel mirasın kent kimliğine katkı sağlamaya devam ettiği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kayseri, Selçuklu Kenti, Kültürel Miras, Süreklilik, Kartografi

ABSTRACT

Every city has a unique identity shaped by its accumulated social, cultural, and economic dimensions over time. This identity differentiates cities from one another and grants them distinctiveness. The concept of "Cultural Continuity" plays a significant role in the preservation and sustainable development of urban identity and spatial memory. The city of Kayseri has historically been a significant cultural and historical center. The Seljuk Era, in particular, played a pivotal role in shaping and forming the city's cultural heritage. The urban fabric of Kayseri, which evolved through layering before and after the Seljuk period, has undergone numerous transformations during both traditional and modern eras. This study evaluates the Seljuk cultural heritage, which forms Kayseri's urban identity, in terms of its continuity and discontinuity in urban morphology. It examines the relationship between the concept of cultural continuity and urban spaces and identifies the development and spatial placement of the Seljuk cultural heritage within Kayseri's urban structure. In this context, the study aims to document the Seljuk heritage and analyze the urban fabric of that period with a holistic perspective. The Seljuk cultural heritage was analyzed using cartographic methods. By utilizing the city map from 1882 and urban plans from 1945 and 1986, the traces of historical structures were mapped, and data from different periods were superimposed and evaluated. The original digital maps produced in the study are expected to make significant contributions to Seljuk history, as well as urban and cultural heritage studies. Findings revealed that out of 45 architectural structures identified from the Seljuk period in the urban geography, 38 have maintained their continuity to the present day. This continuity demonstrates that the Seljuk urban spatial organization influenced modern Kayseri's urban layout, with similar site selection decisions perpetuated through the city's historical layers. Consequently, the Seljuk urban identity and cultural continuity have been sustained within the modern urban structure of Kayseri, continuing to contribute to the city's identity.

Keywords: Kayseri, Seljuk City, Cultural Heritage, Continuity, Cartography

АННОТАЦИЯ

Каждый город имеет уникальную идентичность, сформированную его социальными, культурными и экономическими аспектами на протяжении времени. Эта идентичность отличает города друг от друга, придавая им уникальность. Концепция "культурной непрерывности" играет важную роль в сохранении и устойчивом развитии городской идентичности и пространственной памяти. Город Кайсери исторически был важным

Kültürel Sürekliliğin İzinde: Kayseri Kent Dokusunda Selçuklu Dönemi Mirası

kültürnel ve историческим центром. Особую роль в формировании и развитии культурного наследия города сыграла эпоха сельджуков. Городская структура Кайсери, развивавшаяся послойно до и после сельджукского периода, претерпела многочисленные изменения как в традиционную, так и в современную эпохи. В данном исследовании культурное наследие эпохи сельджуков, формирующее городскую идентичность Кайсери, оценивается с точки зрения его непрерывности и прерывности в городской морфологии. Рассматривается связь концепции культурной непрерывности с городскими пространствами, а также анализируются развитие и место сельджукского культурного наследия в городской структуре Кайсери. Наследие эпохи сельджуков было проанализировано с использованием картографических методов. На основе карты города 1882 года и градостроительных планов 1945 и 1986 годов были нанесены следы исторических объектов, данные различных периодов совмещены и проанализированы. Оригинальные цифровые карты, созданные в ходе исследования, предполагается, внесут значительный вклад в изучение истории эпохи сельджуков, а также в исследования городского и культурного наследия. В результате исследования установлено, что из 45 архитектурных объектов сельджукского периода, выявленных в городской структуре, 38 сохранили свою непрерывность до настоящего времени. Эта непрерывность показывает, что городская организация эпохи сельджуков оказала влияние на современную городскую планировку Кайсери, а аналогичные решения по выбору мест продолжают сохраняться в исторических слоях города. Таким образом, сельджукская городская идентичность и культурная непрерывность сохраняются в современной городской структуре Кайсери, продолжая вносить вклад в идентичность города.

Ключевые слова: Кайсери, сельджукский город, культурное наследие, непрерывность, картография

GİRİŞ

Geçmişten günümüze kadar birçok medeniyetin yaşamış olduğu, katman katman gelişen Kayseri kentsel dokusu; özellikle Selçuklu Dönemi kültürel mirasını okumak, anlamak ve analiz etmek için açık hava müzesi niteliği taşımaktadır. Hem Selçuklu kent kültürü hem de Kayseri kentinin sahip olduğu stratejik konum birbirini besleyerek kente tarihsel süreçte kimliğini kazandıran bir kültürel süreklilik oluşturmaktadır. Kayseri kent kimliğinde, Selçuklu Dönemi izleri okunmakta ve sürdürülmektedir. Bu bağlamda, bu çalışma ile Kayseri kentsel gelişimini dönemsel olarak ele alarak tarihsel katmanlardaki Selçuklu Dönemi yapılarının izlerini okumak, mevcudun ve değişimin/dönüşümün tespitini yapmak, Selçuklu mimarisini belgelemek ve Selçuklu dönemi kentsel kurgusuna bütüncül bir bakış açısı ortaya konmak istenmektedir. Literatür araştırmaları sonucunda 'Kayseri Selçuklu Mimarisine' dair kentsel ölçekte bütüncül bir çalışma yapan sınırlı sayıda araştırmaya ulaşılmaktadır. Yapılan araştırma ile Selçuklu Dönemi haritalama çalışmaları literatür için bir araştırma aracı olarak görülmektedir. Bu yüzden bu çalışmada Selçuklu dönemi kültürel mirasının sürekliliğini analiz etmek için kartografik yöntem seçilmiştir. Çalışma kapsamında araştırılan ve üretilen haritalar, o dönemdeki kentlerin sosyal ve ekonomik yapısını anlamak, coğrafi yerleşimlerini, yapısal düzenlemelerini, ticaret yollarını ve savunma sistemlerini göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Literatürden elde edilen tarihsel verilerin yapılan haritalama çalışmaları ile entegrasyonu, geçmişteki kentsel gelişimin daha kapsamlı bir şekilde analiz edilmesine olanak sağlamaktadır. Bu metodoloji, Selçuklu dönemi kentlerinin coğrafi ve sosyal, kültürel bağlarını daha derinlemesine incelemek için etkili bir yaklaşım olarak görülmektedir.

Kartografik yöntem, temelde basılı haritaların coğrafi bilgi sistemleri ve mimari programlar aracılığı ile dijitalleştirilmesi üzerine temellendirilmektedir. Yöntem uzun vadede fiziksel değişimin saptanabilmesi için yeni bir metodoloji sunarken özellikle değişimin; bilimsel, somut, nitelikli ve doğru biçimde tespit edilmesi işlemlerinde kolaylıklar sağlamaktadır (Yücel, 2019, s. 64). Bu metodolojinin uygulama aşamaları; kentin ilk haritası olan 1883 yılı haritası, ilk kapsamlı imar planı olan 1945 yılı ve 1986 yılı imar planlarının basılı kaynaktan dijital ortama CAD programı aracılığı ile aktarılması, çalışma amacına uygun bir dijital altlık hazırlanarak farklı dönem haritalarına uygulanması, farklı harita ve imar planlarında Selçuklu dönemi mimari eserlerinin işaretlenmesi ve üst üste çakıştırılarak değerlendirmelerin yapılması biçimindedir. Kartografya disiplininin sağlamış olduğu esnek tasarım, araştırmacıya farklı boyutlarda çalışma imkânı vermektedir. Bu bağlamda hem iki boyutlu hem de aksonometrik perspektif çizimlerden yararlanılarak elde edilen kartografik çizimlerden Kayseri şehrine ait kentsel katmanlaşma ve süreklilikler; özgün, bilimsel ve bütüncül bir biçimde çalışmaya aktarılmıştır.

1. Kentsel Mekânda Kültürel Süreklilik ve Modernizmin Etkisi

Hayatımızın bir parçası olan kentler; zaman içerisinde sosyal, kültürel, ekonomik, ideolojik ve mekânsal farklı bileşenlerin etkisiyle ve bu bileşenlere yapay ve doğal çevrenin eklenmesiyle, gelişerek ve dönüşerek günümüz kentlerine evrilmiştir. Kentler, canlı bir organizma gibi sürekli bir gelişme ve büyüme eğilimi göstermektedir. Bu sürekli gelişimde ise kentsel kimlik, mekânsal hafıza ve mimarinin kültürel açıdan sürekliliği büyük önem arz etmektedir.

Kentler, toplumun kültürel birikimi ve otoritesinin yoğunlaştığı yer, mekân ve zamanın etkileşimi sonucu oluşmaktadır (Mumford, 1938, s. 4). Kentler sahip oldukları toplumsal potansiyel ve dinamiklerle zaman içerisinde değişim, dönüşüm, gelişim gösterse de kültürel yapısı itibarıyla “süreklilik” arz etmektedir. Kentsel kimlik ve kültür arasında süreklilik oluşturan bir etkileşimin varlığından söz etmek mümkündür. Keleş’e (2005) göre “Bir kentin kimliğini oluşturan onun kültür varlığı; kültürüne katkıda bulunan da kent kimliğidir”. Bu bağlamda Keleş’e göre kent kültürünün sadece tiyatro, sergi mekânları gibi kültürel aktivitelerin yapıldığı kamusal alanlarda aranması yetersiz ve yanıltıcıdır. Esas ele alınması gereken konu, kalıcı kültürel unsurların korunması, değerlendirilmesi, geliştirilmesidir. Bu bağlamda son yıllarda çokça söz edilen sürdürülebilirlik düşüncesinin, kent kültürünün korunmasına yönelik potansiyel taşıyan bir kavram olduğu ancak değerlendirilip zenginleştirici olması yönünden eksik/ yetersiz olduğu öne sürülebilmektedir (Keleş, 2005, s. 14,15).

Nora’ya (1989) göre ise, mutlak bir fiziksel mekân olmasa dahi mekândaki kolektif hafıza; fiziksel olan ile sembolik olanın etkileşimi ile varlığın sürdürülmesini sağlamakta önemli rol oynamaktadır. Bu süreklilik, anıtsal olan bir yapıdan, herhangi bir sokak adına ya da herhangi bir konut dokusunda, mekânda ve mekânsal unsurların çeşitli bileşenlerinde üretilmektedir. Bu bakış açısı kültürel ve bellekssel sürekliliğin modernizm ile dahi engellenemez olduğunu düşündürmektedir (Nora, 1989, s. 7, 24). Loos’a (2104) göre kültür, bedensel, zihinsel ve manevi varlığımız arasında kurulan ve duyarlı düşünmemize ve eylememize olanak veren dengedir (Loos, 2014, s. 78). Tarihsel süreçte mimarlıkta kültürün söz edilmediği bir dönem yoktur. Ancak modernizm sürecinde gelenekselin, kültürel olanın yok sayıldığı, yeni olanın geleneksel olanın yerine konduğu bir dönem yaşanmıştır (Loos, 2014, s. 85). Loos (1988), modernizm sürecinde üretilen kültürün var olan kültürden elde edilmediği sürece yüzeysel ve yapay kalacağını vurgulamaktadır. Geleneğin kutsal bir biçimde değişmez olmadığı, dönemin gelişme ve teknolojilerine entegre edilebileceği ve

Kültürel Sürekliliğin İzinde: Kayseri Kent Dokusunda Selçuklu Dönemi Mirası

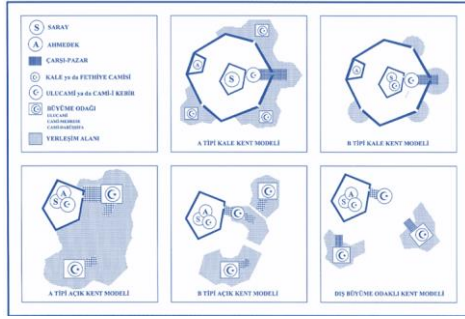
modernizm ile gelenekselin tamamen kopuk olması gerektiği fikri eleştirilmektedir (Loos, 1988, s. 160).

Kostof (1991) ise kentsel ölçekte baktığı modernizm ve mimari ilişkisinde kültürel süreklilik kavramını, kentsel mekândaki değişimi, zaman ve mekânın sürekliliğinin somut bir ifadesi olarak tanımlamıştır (Kostof, 1991, s. 89). Örneğin sokaklar hem geçmişin hem günümüzün hem de geleceğin mekânsal bir süreci, zamanın ve mekânın sürekliliğinin sonucudur. Rossi (1982) ise, kentsel sürekliliği Poète'nin "devamlılıklar" olgusu ile biçimlenen 'kalıcılık' kuramıyla örnelemektedir. Gelenekselin izleri olan anıtları, kentin temel yerleşim düzenini ve kent planlarının sürekliliğini kentin devamlılığını sağlayan ana parametreler olarak tanımlamaktadır (Rossi, 1982, s. 51).

Kentsel mekânda meydana gelen değişme ve gelişmelerin fiziksel boyutu ve izlerinin yanı sıra sosyal-ekonomik boyutta meydana gelen değişimler de kent sürekliliğine yansımaktadır. Bu katmanların analiz edilmesi ile birlikte kent içerisinde bir kültürel süreklilik olgusunun modernizme rağmen var olduğu görülmektedir. Bu bağlamda kültürel süreklilik kavramı; kent belleğini, kimliğini, sosyal mekânı, fiziksel mekânı kapsayarak içerisine alan bir kavramdır. Modernizmin fiziksel açıdan gelenekseli yok eden ve kesintiye uğratan bir duruşu olmasına karşılık kültürel sürekliliğinde tamamen yok edilemeyeceği ve bu doğrultuda kentsel mekânın yapısının aşlında süreklilik arz eden bir olgu olduğu ve bu durumun yeni bakış açıları ile araştırılarak tartışılması gereken bir konu olduğu ifade edilebilmektedir. Hızlı kentleşme sürecinde değişen ortam özellikle; geleneksel kentlerin barınma, ulaşım, çalışma ve rekreasyon tasarımına yönelmiştir. Bir kenti sürekli kılan pek çok bileşenin var olduğu fakat bunları bütüncül bir biçimde kentsel çalışmalara aktarmak gerektiği düşünülmektedir. İncelenen kuramsal ve kavramsal çalışmalarda özellikle kentin hafıza mekânları arasında olan anıtsal yapıların sürekliliği, kentin kültürel sürekliliğini sağlayan temel bileşenler arasında olduğu bilinmektedir. Bu potansiyel kullanılarak ve geliştirilerek, kültürel süreklilik kavramı çerçevesinde anıtsal yapılara odaklanan çalışmaların yürütülebileceği düşünülmektedir. Bu kavramsal çerçeve kapsamında Kayseri kenti Selçuklu dönemi anıtsal yapıları, kartografik yöntem kullanılarak değerlendirilmiştir.

2. Kayseri Şehri Selçuklu Dönemi Kentsel Mekânının Gelişimi

Selçuklu Dönemi'nde kentsel kimlik, Selçuklu ve kentin daha önceki dönemlerinin askeri ve siyasi konjonktürünün etkisi altında ve aynı zamanda bölgesel ticaret potansiyellerine dayanan ekonomik ilişkiler ağıyla belirlenmiştir. Selçuklu kentlerinde; askeri-stratejik, yönetsel-siyasal ve ekonomik olmak üzere üç ayrı fonksiyonel uzmanlaşma olduğu görülmektedir. Bu fonksiyonel uzmanlaşmada kentin sahip olduğu mevcut konum, coğrafi özellikler, kurulu olduğu mekânsal alt yapı özellikleri ön plana çıkmaktadır. Kayseri kenti, bu kapsamda askeri ve siyasal yönetsel merkez işlevi üstlenmiştir. Özellikle Türk-Bizans Savaşları sırasında Anadolu kent morfolojisinde bozulmalar ve çözümler yaşanmıştır (Demir, 2003, s. 64). Selçuklular, savaşlar sonucunda askeri nedenlerle tahribata uğrayan Kayseri gibi Anadolu kentlerinde eski kentin kalıntılarını kullanarak kenti tekrar imar etmişlerdir (Demir, 2003, s. 66), (Dimez, 2015, s. 805). Kentin imarında kentsel mekânda var olan malzeme, biçim ve mekânsal organizasyonunu kullanmışlardır. Bu durum katmanlar arasında kültürel bir süreklilik sağlamıştır. Selçuklu dönemi kentlerinden Kayseri, Konya ve Erzurum yerleşimleri, barındırdıkları nüfus büyüklüğü ve anıtsal yapıları sebebiyle 'A tipi kale kent' veya 'eklemlili-kale kent modeli' olarak sınıflandırılmaktadır (Özcan, 2007, s. 10).

Şekil 3.1 Anadolu'da Selçuklu Dönemi kent modelleri (Özcan, 2007, s. 12)

Askeri, siyasi ve yönetsel merkez olmanın yanı sıra ticaret merkezi olan Kayseri ve Konya şehirlerinin; o dönemin uluslararası/milletlerarası ticari potansiyeline bağlı olarak yüz bini aşan nüfusa ulaşabileceği orta çağ kentlerindeki demografik yapıya yönelik yapılan araştırmalarda kaydedilmiştir (Rice, 1996, s. 111). Konya'dan sonra ikincil siyasi ve yönetsel merkez fonksiyonuna sahip olan Kayseri Kenti, Selçuklu Dönemi'nde yaklaşık yirmi iki bin nüfusa sahiptir. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki kentin sahip olduğu ticari hareketliliği ile kentin nüfusu farklılaşmaktadır. Selçuklu Dönemi'nde Kayseri kentinin büyüklüğü ise dönemin sur-tahkimat izleri temel alınarak 40 ha (hektar) olarak tespit edilmiştir (Özcan, 2007, s. 11).

Selçuklu Devletinde Konya ve Kayseri kentleri işlevsel kimlikleriyle ve nüfus büyüklüğü ile diğer kentlerden mekânsal kurgu açısından farklılık göstermektedir. Yönetsel merkez olan Kayseri kentsel mekânında Selçuklu Sultanlarının ikamet ettiği saltanat sarayları yer alırken, cuma camisi potansiyelinde birden fazla sayıda ibadet yapısının bulunması, şifahane, medrese gibi kamusal yapıların sur dışında da yoğun olarak yer alması bu kentin sahip olduğu farklı mekânsal kurguyu açıklamaktadır (Özcan, 2007, s. 13). Kentsel ve mekânsal organizasyonun yanı sıra kenti besleyen, dönemin mimari karakteristikleri ile özdeşleşmiş; kubbesiz direkli camiler, medrese yapıları, han yapıları, hamam yapıları, pazar alanları, çarşılar, mezar ve kümbet yapıları tarihsel bellek ve kültürel süreklilik ile Selçuklu kentini biçimlendirmiştir (Karaarslan, 2017, s. 66). Bu kültürel yapılar karakteristik özellikleri sayesinde; hücreli büyük taş kapılar, sivri kemerler, çini kaplamalar, geometrik örgüde taş bezemeler ile özgün bir mimari karakter göstermektedir. Hasol'a (2020) göre Selçuklu sanatı, Orta Asya Türk Sanatı ile Osmanlı Sanatı arasındaki önemli bir aşama olarak benimsenebilir. Bu bağlamda Anadolu da gelişen Türk Sanatı hem Orta Asya ve Çin hem de klasik İslam ve eski Anadolu uygarlıkları ile Bizans'tan izler taşımaktadır (Hasol, 2020, s. 20). Toplumlar tarihsel süreç içerisinde birbirleriyle etkileşim halindedir. Bu etkileşim ve sürekliliğe rağmen her bir toplum kendine özgü semboller ve izler bırakmıştır. Toplumlar zamanla kültürel olarak dönüşür ve gelişir ancak bu değişim içinde bile her birinin kendi kültürel kimliği, sembolleri, gelenekleri ve mirası farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır (Korat, 2024, s. 391). Bu durum, kültürel çeşitliliğin ve tarihsel sürekliliğin önemli bir yönünü vurgulamaktadır. Bu bağlamda Anadolu da özgün bir sanat birleşimi ile yeni bir karakter, kimlik ve kültür oluşmuştur (Hasol, 2020, s. 20).

3. Kayseri'nin Tarihi Haritaları ve Selçuklu Mirası

Kayseri'nin geleneksel dönem kent merkezini, kent dokusunu, kentsel biçimlenişini gösterir kentin kapsamlı ilk haritası; 1882 yılında mühendis J.S. Euthychides'in çizdiği haritadır. Kayseri Selçuklu Dönemi'ne ait bir kent haritasına doğrudan ulaşılamamaktadır. Selçuklu Döneminde inşa edilen pek çok eser olmasına karşın kültürel mirasın izleri 1883 yılı haritalarından itibaren sürülebilmektedir. Osmanlı döneminde çıkarılmış olan yapı ve yolların düzenlenmesine dair Ebniye Nizamnameleri, Kayseri kenti için de uygulanmıştır. Bu kanun çerçevesinde 1882 yılında Osmanlı İmparatorluğu Nafia Nezareti (Empire Ottomane, Ministère des Travaux Publics) tarafından Kayseri Yolları'nın Düzeltilmesi Projesi (Project de Rectification des Rues de Caesareia) hayata geçirilmiştir (Eravşar, 2013, s. 114). 1882 tarihli Kayseri kent haritasından kentin doğal ve yapay eşikleri, Selçuklu Dönemi kültürel mirası: medrese, cami, kümbet, saray, şifahane, hamam vb. mimari yapılar okunabilmektedir (Harita 4.1).

Harita 4.1 sol:1882, Kayseri Haritası (Tekinsoy, 2011, s. 39), sağ: 1927, Gabriel tarafından çizilen Kayseri Haritası (Gabriel, 1954, s. 17).

Albert Gabriel'in (1954) 'Anadolu'da Türk Anıtları' adlı eserinde yer alan Kayseri haritası, dönemin kent dokusunun incelenmesi sonucu hazırlanmıştır. Gabriel'in çizmiş olduğu kent haritasına göre, Kayseri kenti sınırları kuzeyde Hacı Kılıç Cami, doğuda; Memleket Hastanesi ve Deliçay, güneyde At pazarına, batıda ise İmam Hatip Okulu ve çevresine uzanmaktadır. (Gabriel, 1954, s. 17).

Geleneksel kent dokusundan ızgara planlı kent dokusuna geçiş; kentin kapsamlı ilk imar planı çalışması olan 1945 yılı İmar planı çalışması ile olmuştur (Harita 4.2). Tekinsoy'a (2011) göre "1945 yılı Kayseri şehrinin imar tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır. Bugünkü şehrin oluşmasında başlangıç noktası olan imar planları 1943 yılında belediye başkanı seçilen Emin Molu tarafından bu yılda çizdirilmiştir". Kayseri'nin 1945 yılı imar planını çizmek üzere Alman mimar ve şehir planlamacı Gustav Oelsner ile mimar Kemal Ahmet Aru görevlendirilmiştir (Tekinsoy, 2011, s. 44, 45). Oelsner planlama çalışmalarında geleneksel kent merkezi ve kent dokusunun sürekliliğinin sağlanması, yeni tasarlanacak konut bölgelerinin kentin doğu yönündeki ana aksı boyunca ızgara planlı biçimde büyümesini önermiştir. Fakat dönemin Belediye Meclisi tarafından finansal ve mali

Kültürel Sürekliliğin İzinde: Kayseri Kent Dokusunda Selçuklu Dönemi Mirası

gerekçelerle bu korumacı tasarım düşüncesi reddedilmiştir (Karatepe, 1999, s. 296). 1945 yılı ilk imar planı çalışmalarında; tarihi kent dokusunda yer alan anıtsal yapılar korunurken, sivil mimari örnekleri olan konut alanları birkaç mimari yapı dışında tamamen yıkılması yönünde karar alınmıştır (Eldek, 2020, s. 3). Kent merkezindeki anıtsal yapıların bu dönemde korunması kararı ile Selçuklu Dönemi Kültürel Mirası okunabilmektedir.

Harita 4.2 1945 Yılı Kayseri İmar Planı (Kayseri Büyükşehir Belediyesi Arşivi, 2024)

1945 imar planı sonrasında planlı kentleşme gösteren Kayseri Kenti için 1975 yılında Mimar Yavuz Taşçı yeniden imar planı hazırlamıştır. Bu planlama ile kentsel mekân hızlı bir değişim ve dönüşüm sürecine girmiştir. Kentsel morfoloji, tek merkezli ve lineer biçimde gelişen bir planlama anlayışı ile kurgulanmıştır. Planlamada yüksek katlı, geniş caddeli kentsel gelişim stratejisi kabul edilmiştir. 1986 yılında yapılan revizyon plan çalışması ile Taşçı planının ana kararları korunmuştur (Harita 4.3).

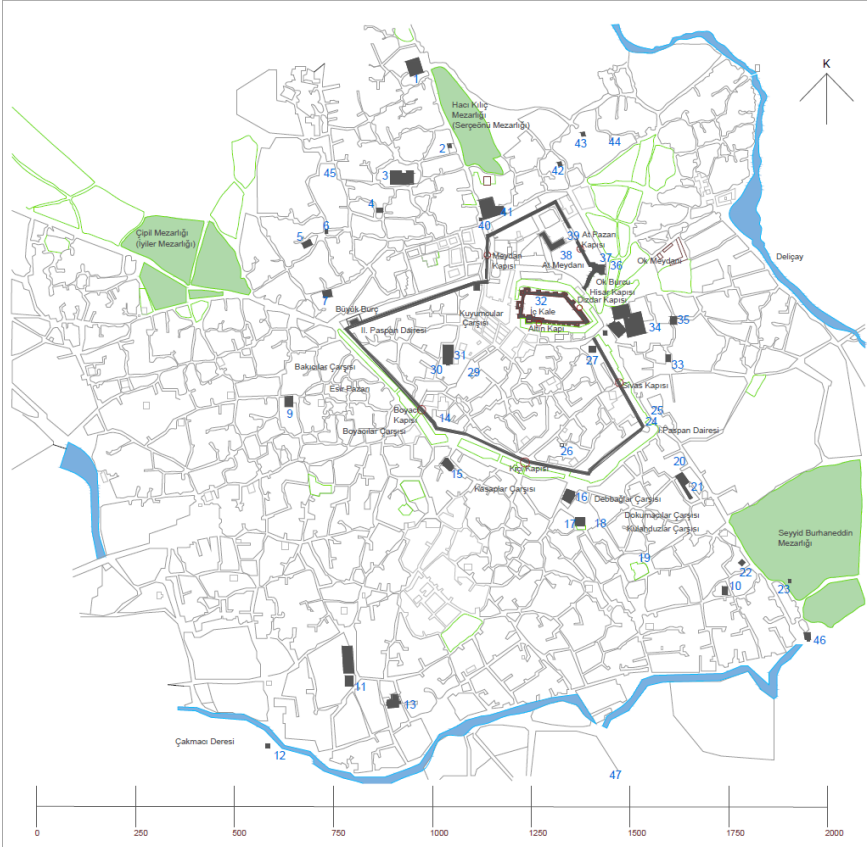
Harita 4.3 1986 Yılı Kayseri İmar Planı (Kayseri Büyükşehir Belediyesi Arşivi, 2024)

4. Kayseri Kent Dokusunda Selçuklu Dönemi Kültür Mirasının Sürekliliği

Selçuklu dönemi kültürel mirasının belirlenmesine yönelik yapılan haritalama çalışmaları; kapsamlı literatür araştırmalarındaki dönemsel bilgiler ve tarihsel haritaların çakıştırılması yoluyla elde edilmiştir. Kayseri Selçuklu dönemi mimari eserlerine ait kültürel miras haritaları; 1882, 1927 tarihli haritalar, 1945 ve 1986 yılı imar planları incelenerek ve bu harita/imar planları CAD programı aracılığı ile dijital ortama taşınarak CBS ve uydu görüntüleri ile referanslayarak ve aynı zamanda yazılı kaynaklar (Edhem, 1982, s. 157),

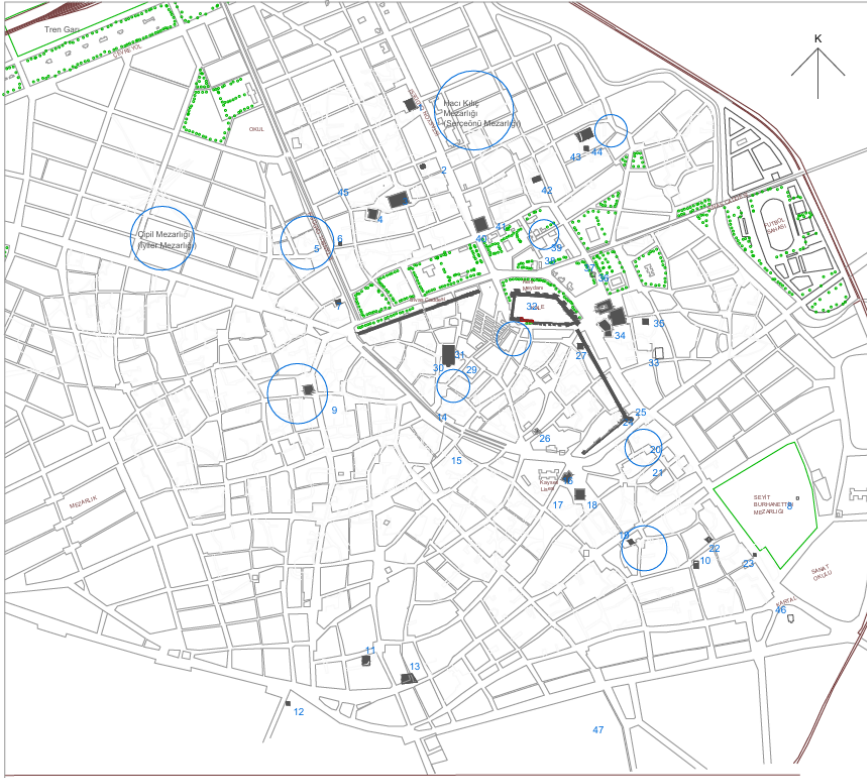
(Gabriel, 1954, s. 39), (Hovardaoğlu, 2009, s. 77) ile de desteklenerek oluşturulmuştur. Oluşturulan haritalarda dönemin mekânsal organizasyonları okunmakta ve Selçuklu Dönemine ait kültürel mirasın izleri sürülebilmektedir. Harita üzerinde yapılan işaretlemeler, farklı dönem haritaları ve dönemsal bilgi ile keşfedilen Selçuklu Dönemi Mimarisine ait kırk yedi eseri göstermektedir. Tarihsel katmanlara ait 1882, 1927, 1945, 1986 tarihli haritalama çalışmalarında Selçuklu dönemine ait tespit edilen kent duvarları, kent kapıları, cami, medrese, hamam, saray, kümbet, çeşme, çarşı ve pazar alanları işaretlenmiştir (Harita 5.1, 5.2, 5.3). 1882, 1945, 1986 yılı haritalarında tarihsel sürekliliği devam eden kültürel mirasın günümüzdeki sürekliliği yerinde gözlem ve tespit çalışmaları ile desteklenerek çalışmaya aktarılmıştır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, kültürel sürekliliğin izinde hem tarihsel bilgi hem de mekânsal bilgi entegre edilerek günümüz tarihsel katmanına kadar kentsel mekânda kültürel mirasın sürekliliği değerlendirilmiştir. Kültürel mirasın okunması ve değerlendirilmesini kolaylaştırmak için haritalar ve fotoğrafların üzerindeki numaraların ilgili metindeki yapılara referans sağladığı bir numaralandırma sistemi de geliştirilmiştir.

Kültürel Sürekliliğin İzinde: Kayseri Kent Dokusunda Selçuklu Dönemi Mirası

1- Hacı Kılıç Camisi, Medresesi	17- Lala Camisi, Türbesi (13.yy)	34- Hunad Camisi, Medresesi, Hamamı (1237), Türbesi (Mahperi Hatun Türbesi), (1249)	Çarşılar
2- Adızsız Türbe	18- Sıbyan Mektebi (Lala Camii ile birlikte tasarlandığı belirtilen)	35- Şeyh Kutlu Hatun Türbesi	Bakırcılar Çarşısı
3- Şifaiye- Gıyasıye Medresesi, Nesibe Hatun Türbesi, 1205	19- Şeyh Taceddin Veli Türbesi, (14. yy)	36- Türbedar Evi	Esir Pazarı
4- Avgunlu Medresesi, 12.yy	20- Samiç	37- Ok Burcu	Boyacılar Çarşısı
5-Birik Hamamı, 1193	21- Han Camisi (12.yy), duvar kalıntısı, Emir Celaleddin Tanrıvermiş Türbesi (1188)	38- Paşa Sarayı, Saltanat Sarayı, Devlethanei Hükümet Sarayı, Beylik Sarayı	Kasaplar Çarşısı
6- Hasbek Kümbet	22- Ahi Evran Zaviyesi (13.yy)	39- Saray Duvarı	Debbağlar Çarşısı
7- Hoca Hassan Medresesi, Hamı (1193), Camisi(1210), İmaret (1202), Çeşmesi	23- Alaca Kümbet (13.yy ortaları)	40- Mahlum Çeşmesi	Kuyumcular Çarşısı
8- Hacı Mehmet Çeşmesi (Kaptan Paşa Çeşmesi, 1287)	24- Döner Kümbet (13. yy II. yarısı)	41- Sahabiye Medresesi (12.yy)	■ Selçuklu Mimarisi
9- Gülük Camisi(1210), Gülük Medresesi, Hamamı, Çeşmesi (1211 ya da 1334)	25- Yoğunburç (1210- 1219)	42- İkiz Kümbetler	○ Selçuklu Kent Kapıları
10- Hacı Veled Camisi (1349)	26- Emir Sultan Camisi, (1397)	43- Hacıp Çavlı Kümbeti	
11- Cafer Bey Hamamı, Cafer Bey Camisi (14. yy)	27- Sultan Hamamı (1205)	44- Kalenderhane Şiḥ Mescidi	
12- Dört Ayak Türbesi	28- Pervane Bey Medresesi	45- Adızsız Türbe	
13- Sürp Kırker Kilisesi	29- Melik Mehmet Medresesi (1135)	46- Emir Ali Türbesi(1351)	
14- Dış Kale Suru	30- Melik Mehmet Türbesi (1135- 1142)	47-Kervanyolu- Samiç	
15- Hatıroğlu Camisi (1271)	31- Ulu Cami (Sultan Camisi, Cami-i Kebir)(1134-1142)		
16- Selahaddin Hamamı(1359)	32- Fatih (İkale Camisi), (1135-1140)		
	33- Seraceddin Medresesi (1238)		

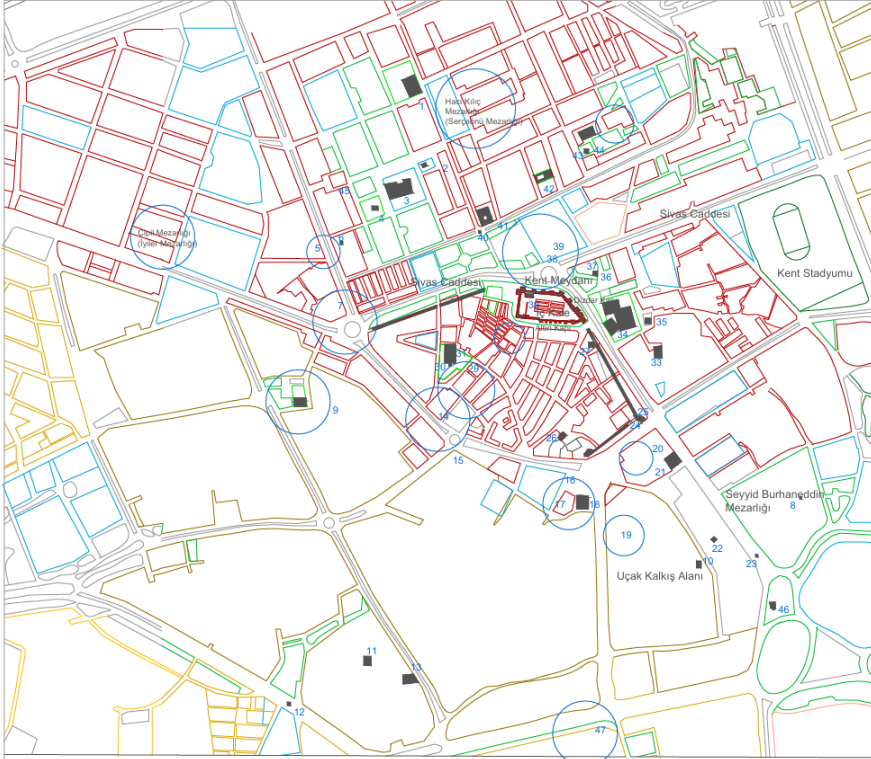
Harita 5.1 1882 Yılı Kayseri Selçuklu Dönemi Kültürel mirası (Bilgen Işık, 2024)

0	250	500	750	1000	1250	1500	1750	2000
1- Hacı Kılıç Camisi, Medresesi	17- Lala Camisi, Türbesi (13.yy)	34- Hunad Camisi, Medresesi, Hamamı (1237), Türbesi (Mahperi Hatun Türbesi), (1249)	Çarşılar					
2- Adız Türbe	18- Sıbyan Mektebi (Lala Camii ile birlikte tasarlandığı belirtilir)	35- Şeyh Kutlu Hatun Türbesi	Bakırcılar Çarşısı					
3- Şifaiye- Gıyasiye Medresesi, Nesibe Hatun Türbesi, 1205	19- Şeyh Taceddin Veli Türbesi, (14. yy)	36- Türbedar Evi	Esir Pazarı					
4- Avgunlu Medresesi, 12 yy	20- Sarmıç	37- Ok Burcu	Boyaacılar Çarşısı					
5- Birlik Hamamı, 1193	21- Han Camisi (12.yy), duvar kalıntıları, Emir Çelebattin Tanrıvermiş Türbesi (1188)	38- Paşa Sarayı, Saltanat Sarayı, Devletkane Hükümet Sarayı, Bevilik Sarayı	Kasaplar Çarşısı					
6- Hasbek Kümbet	22- Ahi Evran Zaviyesi (13.yy)	39- Saray Duvarı	Debbağlar Çarşısı					
7- Hoca Hasan Medresesi, Hanrı (1193), Camisi(1210), İmarı (1202), Çeşmesi	23- Alaca Kümbet (13.yy ortaları)	40- Mahlum Çeşmesi	Dokumacılar (Külahduzlar) Çarşısı					
8- Hacı Mehmet Çeşmesi (Kaptan Paşa Çeşmesi, 1287)	24- Döner Kümbet (13. yy II. yarısı)	41- Sahabiye Medresesi (12.yy)	Debbâğlar Çarşısı					
9- Güllük Camisi(1210), Güllük Medresesi, Hamamı, Çeşmesi (1211 ya da 1334)	25- Yoğunburç (1210- 1219)	42- İkiz Kümbetler	Kuyumcular Çarşısı					
10- Hacı Veled Camisi (1349)	26- Emir Sultan Camisi, (1397)	43- Hacıp Çavlı Kümbeti	■ Selçuklu Mimarisi					
11- Cafer Bey Hamamı, Cafer Bey Camisi (14. yy)	27- Sultan Hamamı (1205)	44- Kalenderhane Şiħ Mescidi	○ Yok Olan Selçuklu Mimarisi					
12- Dört Ayak Türbesi	28- Pervane Bey Medresesi	45- Adız Türbe						
13- Surp Krikor Kilisesi	29- Melik Mehmet Medresesi (1135)	46- Emir Ali Türbesi(1351)						
14- Dış Kale Suru	30- Melik Mehmet Türbesi (1135- 1142)	47-Kervanyolu- Sarmıç						
15- Hatıroğlu Camisi (1271)	31- Ulu Cami (Sultan Camisi, Cami-i Kabir)(1134-1142)							
16- Selahaddin Hamamı(1359)	32- Fatih (İçkale Camisi), (1135-1140)							
	33- Seraccedin Medresesi (1238)							

Harita 5.2. 1945 Yılı İmar Planında Kayseri Selçuklu Dönemi Kültürel mirası (Bilgen Işık, 2024)

Kültürel Sürekliliğin İzinde: Kayseri Kent Dokusunda Selçuklu Dönemi Mirası

1- Hacı Kılıç Camisi, Medresesi	17- Lala Camisi, Türbesi (13.yy)	34- Hunad Camisi, Medresesi, Hamamı (1237)	Çarşılar
2- Adız Türbe	18- Sıbyan Mektebi (Lala Camii ile birlikte tasarlandığı belirtilir)	Türbesi (Mahperi Hatun Türbesi), (1249)	Bakırcılar Çarşısı
3- Şilaye-Giyasiye Medresesi, Nesibe Hatun Türbesi, 1205	19- Seyh Taceddin Veli Cami, Türbesi(14.yy)	35- Şeyh Kulu Hatun Türbesi	Esir Pazarı
4- Avgunlu Medresesi, 12.yy	20- Sarnıç	36-Türbedar Evi	Boyaacılar Çarşısı
5-Birlik Hamamı, 1193	21- Han Camisi (12.yy), duvar kalıntısı, Emir Celaleddin Tanrıvermiş Türbesi (1188)	37- Ok Burcu	Kasaplar Çarşısı
6- Haşbek Kümbet	22- Ahi Evran Zaviyesi (13.yy)	38- Paşa Sarayı, Saltanat Sarayı, Devlethanei Hükümet Sarayı, Beylik Sarayı	Dokumacılar (Külahduzlar) Çarşısı
7- Hoca Hasan Medresesi, Hamı (1193), Camisi(1210), İmaret (1202), Çeşmesi	23- Alaca Kümbet (13.yy ortaları)	39- Saray Duvarı	Debbâğlar Çarşısı
8- Hacı Mehmet Çeşmesi (Kapitan Paşa Çeşmesi, 1287)	24- Döner Kümbet (13. yy II. yansı)	40- Mahlum Çeşmesi	Kuyumcular Çarşısı
9- Güllük Camisi(1210), Güllük Medresesi, Hamamı, Çeşmesi (1211 ya da 1334)	25- Yoğunburç (1210- 1219)	41- Sahabiye Medresesi (12.yy)	■ Selçuklu Mimarisi
10- Hacı Veled Camisi (1349)	26- Emir Sulntan Camisi , (1397)	42- İkiz Kümbetler	○ Yok Olan Selçuklu Mimarisi
11- Cafer Bey Hamamı, Cafer Bey Camisi (14. yy)	27- Sultan Hamamı (1205)	43- Hacıp Çavlı Kümbeti	■ Merkezi İş Alanı
12- Dört Ayak Türbesi	28- Pervane Bey Medresesi	44- Kalenderhane Şiḥ Mescidi	■ Eğitim Alanı
13- Sırp Kırker Kilisesi	29- Melik Mehmet Medresesi (1135)	45- Adız Türbe	■ Park ve Yeşil Alan
14- Dış Kale Suru	30- Melik Mehmet Türbesi (1135- 1142)	46- Emir Ali Türbesi(1351)	
15- Hatroğlu Camisi (1271)	31- Ulu Cami (Sultan Camisi, Camii-ı Kebir),(1134-1142)	47-Kervanyolu- Sarnıç	
16- Selahaddin Hamamı(1359)	32- Fatih (İçkale Camisi), (1135-1140)		
	33- Seraceddin Medresesi (1238)		

Harita 5.3. 1986 Yılı İmar Planında Kayseri Selçuklu Dönemi Kültürel mirası (Bilgen Işık, 2024)

Selçuklu döneminde yönetsel, askeri ve siyasal kimliği olan Kayseri kentinde; mevcutta var olan kültürel mirasın kullanılarak mevcut Doğu Roma Dönemi sur ve kale yapısı sürdürülmüştür. Roma İmparatoru III. Gordianus (M.S. 241 yılında) döneminde yönetim kimliği ile öne çıkan kent, Roma İmparatorluğu'nun kent karakteristiğine uygun

olarak bir surla çevrilmiştir. Kentin biçimlenişinde etkili olan ve günümüzde de varlığını sürdüren kent surları; iç ve dış olmak üzere iki ana bölüme ayrılmaktadır. Kent surlarının hangi tarihte inşa edildiği hakkındaki bilgiye ilk olarak III.Gordianus döneminde (M.Ö. 238-244) bastırılan sikkelerle ulaşılmaktadır (Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 2018, s. 51, 56). Surların ilk inşası Roma İmparatorluğu döneminde yapılmış olmasına rağmen surlarda yapılan tamir ve eklemeler ile Selçuklu dönemi eseri olarak da nitelendirilmektedir (İnbaşı, 2000, s. 826). 1220-1237'de yönetimin merkezileşmesi ve uluslararası ticaret hacminin genişlemesi neticesinde Kayseri, Konya, Erzincan ve Sivas kentlerinde yeni yerleşim bölgelerinde güvenlik ve savunmayı sağlamak için kentin surla çevrilmesi üzerine imar faaliyetlerini konu alan kayıtlar bulunmaktadır (Kuru, 1997, s. 13,14). Bu kayıtlar Selçuklu döneminde şehirlerin genişlemesine rağmen kent duvarları içinde bulunduğunu göstermektedir. Kentin savunması ve korunması için önemli mimari bir yapı olan dış kale duvarının bazı bölümleri yıkılmış olmasına karşılık günümüze ulaşan bölümleri de bulunmaktadır (Akok, 1976, s. 5).

İnbaşı'na (2000) göre;

“İki bölüm halinde bulunan dış kale surlarının birinci ve büyük bölümü, İç Kale'nin güneyinde ve batısında olup kalıntılarından, bütünü hakkında fikir edinmek mümkündür. Bu bölüm, şehrin Kağrı Pazarı meydanında güneye doğru İç Kale'den ayrılır, Yeni Kapı'dan geçerek Sivas Kapısı'na ve oradan da Yoğun Burç'a ulaşır. Yoğun Burç'tan Kiçi Kapı'ya oradan da Boyacı Kapısı'na ve Düvenönü'ndeki köşe burcuna gelir. Düvenönü'nden doğuya giderek İç Kale'ye doğru uzanır, Meydan Kapısı'ndan geçerek İç Kale ile birleşir. Bir de ikinci bölüm surlar vardır ki, bugün bunlar tamamen yıkılıp kaybolmuş, sadece Ok Burcu'nun birinci kısmı ayakta kalabilmiştir” (İnbaşı, 2000, s. 826).

Haritalar ve literatür araştırmalarında görülmektedir ki kentin surları üzerinde inşa edilen ve günümüze ulaşan iki adet burç yer almaktadır. Bu burçlardan birincisi günümüzde halen bütün olarak ayakta olan Selçuklu döneminde birinci paspan (karakol) dairesinin yer aldığı ve kültürel süreklilikte bölge isminin de süreklilik arz ettiği Yoğunburç (Hrt. No:25), ikincisi ise İnbaşı'nın (2000) da ifade ettiği ve haritalardan da okunabilir olan Ok Burcu'dur (Hrt. No: 37). Ok burcunun günümüze kadar sadece birinci bölümü süreklilik arz etmiştir. İkinci paspan dairesi (karakol) ise Kentin batısında yer alan Büyükburç üzerinde inşa edilmiştir (İnbaşı, 2000, s. 827). Bu burç günümüze ulaşmamıştır.

İç Kale (Hrt. No: 32) kentin doğu-batı doğrultusunda “dış şehir surlarının kuzey kenar ucuna, iki kenarıyla, çevresine bağlanacak” bir biçimde inşa edilmiştir (İnbaşı, 2000, s. 827) Akok'a göre Kayseri Kalesi Orta Anadolu'da tek başına örnek teşkil eden öncü bir kent kalesi olmuştur (Akok, 1976, s. 7). Selçuklular Dönemi ve ardından gelen medeniyetler tarafından gerçekleştirilen tamir ve restorasyon çalışmaları, kale yapısının mimari özelliklerinin korunmasına ve tarihsel bütünlüğünün sağlanmasına katkıda bulunmuştur (İnbaşı, 2000, s. 827). Bu koruma çabaları sayesinde kale yapısı zaman içerisinde maruz kaldığı çeşitli tehditlere rağmen günümüze kadar ulaşabilmiştir. İç kalenin Doğuda Dizdar Kapısı, Güneyde ise Altın Kapı olmak üzere iki ana kapısı bulunmaktadır. Bu kapılar 1883, 1945, 1986 yılı harita ve planlarında da okunmaktadır.

Evlia Çelebi'nin Seyahatnamesinde “Bu güzel kale eski üslup bir yapı olup gayet sağlamdır ...Kapısının kemeri üzerinde karşı karşıya ve yan yana bir Arslan ve bir Kaplan resimleri vardır. Bu kapıdan içeride erzak ambarları vardır. Fetihden beri darı, buğday, pirinç ve peksimetle doludur. Diğer malzeme, silah ve cephanenin hesabı belli değildir. Kale içinde altı yüz

Kültürel Sürekliliğin İzinde: Kayseri Kent Dokusunda Selçuklu Dönemi Mirası

hane vardır .... Dizdar kapısının öni bahçe ve şadırvanlar ile süslüdür''
(Çelebi, 1972, s. 178).

Kentin çekirdek yapısını oluşturan Kale ve Sur incelendiğinde; Selçuklu döneminde sur dışına gelişimin ilk olarak dış kale kapılarından biri olan Boyacı Kapısı ve çevresinde olduğu düşünülmektedir. Bu düşüncenin sebebi dönemi itibariyle tarihi diğerlerine göre daha önce olan Ulu Cami (Hrt. No: 31) ve Güllük Cami'nin (Hrt. No: 9) Boyacı Kapısı çevresinde yer alması ve Güllük Caminin kent duvarlarının dışında inşa edilmiş olmasıdır (Hovardaoğlu, 2009, s. 54, 55).

Kentin kültürel sürekliliğinde önemli bir noktada yer alan İç Kale, Selçuklu döneminde Ahmedek/Ehmedek olarak adlandırılan; İran Türk- İslâm ve Orta Asya şehirlerinden Anadolu kültürüne taşınmış bir yerleşim geleneği olarak, yönetsel işlevin sürdürüldüğü mekânsal bir kurguda karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca iç kalede su sarnıçları, gıda depoları ve askeri barınakların bulunduğu mekânsal bir organizasyondan söz edilmektedir (Koray, 2011, s. 236). Selçuklu çağı vakiyi-namelelerinden anlaşılmaktadır ki Kayseri kentinde saltanat saraylarından farklı olarak bargâh ve dadgâh bulunmaktadır. Devlethane olarak da isimlendirilen bu yapılar toplantı, mahkeme ve adliye işlevlerini karşılamaktadır. Kayseri Selçuklu Döneminde devlethanenin iç kalenin dışarısında yer alması diğer şehirlerde de devlethane yapılarının kent iç duvarlarının dışarısında konumlandığını düşündürmektedir (Uğur, 1939, s. 1592-1600); (Eravşar, 2001, s. 281-295).

Selçuklu Dönemi yöneticileri, yılın belirli mevsimlerini Anadolu'nun belli başlı kentlerinde geçirmiştir. Bu kentlerden birisi olan Kayseri kentinde o dönemki kent merkezi dışında kalan Sultanın yazın ikamet ettiği Keykubadiye Sarayı ve kent merkezinde bulunan saltanat sarayı yer almaktadır. Sultan Güz aylarında Antalya ve çevresi, bahar aylarında ise Keykubadiye Sarayı'nda kalmaktadır. Günümüzde Kayseri Şeker Fabrikası arazisinde yer alan Keykubadiye Sarayına ilişkin kazı çalışmaları devam ederken kentin merkezinde yer alan Saltanat Sarayı (Hrt. No: 38) günümüze ulaşamamıştır. Fiziksel olarak süreklilik arz etmese dahi kentsel mekânda saray alanı günümüzde dahi yönetsel merkez olarak işlevlenmiştir. Katmanlar arasındaki bu mekânsal yer seçim, kavramsal çerçeve bölümünde tartışılan fiziksel mutlak mekân olmasa dahi kolektif ve mekânsal hafızasının kodlarla kültürler arasında süreklilik gösterdiği savını doğrulamaktadır.

''İç kaleden ve nefis kentten başka, Kayseri'yi kuzeyde geniş bir çıkıntı ihtiva ediyordu. Burayı, kırlara taraf değil, nefis kaleye doğru bir surun çevirdiği sanılıyor. Bu çıkıntının yüzünün bir kısmının şüphesiz şimdiki Hükümet Konağı'nın inşa edildiği yerde Paşa Sarayı işgal ediyordu. Evliya Çelebi'ye göre bu Paşa Sarayı'nın söğüt dikili bahçelerinin gölgeliklerinde akan birçok çeşme vardı'' (Gabriel, 1954, s. 18).

Kayseri şehri, bulunduğu stratejik konumu itibariyle geçmişten günümüze kadar tarihsel süreçte her zaman önemli ticaret kentlerinden birisi olmuştur. Selçuklu Devleti Döneminde 'de kentin ipek yolu üzerinde bulunuyor oluşu, devletin sınırları gereği doğu-batı ve kuzey-güney istikametlerinde stratejik bir konumda bulunması sebebiyle mutlak uğrak noktalarından olmuştur. Bu noktada askeri ve yönetsel faaliyetlerin yanı sıra ticari faaliyetleri ile de öne çıkan, ekonomik anlamda güçlü bir kent olmuştur.

Araştırmalar göstermektedir ki Selçuklu Devleti Döneminde kente pek çok ticari faaliyet işleviyle mimari yapı tasarlanmıştır. Harita okumalarında, yerinde tespit çalışmalarında ve yapılan incelemelerde Kayseri Selçuklu dönemine ait şu an mevcut olmayan ancak haritalarda ve kaynaklarda ismi geçen çarşı isimleri şu şekildedir: Kuyumcular Çarşısı, Demirciler Çarşısı, Pamukçular Çarşısı, Kasaplar Çarşısı, Uzun Çarşı, Mıytablar Çarşısı, Arpacılar Çarşısı, Takyeciler Çarşısı, Halaçlar Çarşısı, Kürtüncüler

Çarşısı, Habbazlar Çarşısı, Bakkallar Çarşısı, Eskiciler Çarşısı, Gazezler Çarşısı, Ebdulfettah Efendi Çarşısı, Nalband Çarşısıdır (Baş, 1996, s. 52), (Usul, 2023, s. 1792). Bu çarşılar ihtiyaca ve hammaddesine göre başkalaşmaktadır.

Kayseri’de kurulan ve pek çok kaynaktan ismi geçen “Yabanlu Pazarı” İpek Yolu üzerinde bulunan ve dünyanın pek çok ülkesinden değerli eşyaların satıldığı milletlerarası dünyanın en büyük pazarıdır (Şahin Z. , 2014, s. 12). Bazı kaynaklarda fuar ya da panayır olarak da geçmektedir (Baş, 1996, s. 52). Bu bağlamda Selçuklu döneminde Kayseri kenti ipek yolu üzerinde önemli noktalardan birisi olmuştur. Harita okuma yöntemi sonucunda Yabanlu Pazarı’nın kentin çekirdeğinde yer almadığı tespit edilmiş olup şu anki ve dolayısıyla Selçuklu kent merkezinden altmış beş kilometre uzaklıkta kurulduğu bilgisini desteklemektedir.

Yabanlu pazarından Anadolu’da bahar ayında kurulan, kırk gün devam eden ve dünyanın her bölgesinden katılımcının olduğu bir Pazar olarak bahsetmektedir (Şahin Z. , 2014, s. 12). Şahin ise Selçuklu Döneminde dünyada Yabanlu Pazarı büyüklüğünde ikinci bir örneğin olmadığını vurgulamaktadır (Şahin Z. , 2014, s. 12). Yabanlu Pazarı’nın günümüzde yapılan uluslararası büyük ölçekli fuarlara eş değer olduğu ifade edilmektedir (Sümer, 1985, s. 6). (Bibi, 1941, s. 66), (Usul, 2023, s. 1793).

Selçuklu döneminde ticari kimliği ile de öne çıkan Kayseri Kentinde Yabanlu Pazarı dışında kent merkezinde yer alan pazarlarda bulunmaktadır. Bu pazarlar haritalara da işaretlenmiş olup fiziksel olarak süreklilik göstermeyen ancak günümüzde de ismi kültürel olarak sürdürülen pazarlar bulunmaktadır. Bu pazarlar şu şekilde sıralanmaktadır: Kazancılar Pazarı, Koyun Pazarı, Odun Pazarı Saman Pazarı, Debbağlar Pazarı, At Pazarı, Saraçhane Pazarı, Eşek Pazarı, Değirmen Pazarı, Haffafhane Pazarı olmak üzere on adet Pazar ismi söylenebilmektedir (Baş, 1996, s. 51).

Selçuklu Dönemi’nde Kayseri kentinde çarşı, pazar gibi ticari faaliyetli mimari eserlerin yanı sıra han ve kervansaraylarda önem arz etmektedir. Özellikle Anadolu kentleri ile ulaşım ağında ortak bir konumda yer alması, İpek Yolu üzerinde uğrak noktası olması, ticari kapasitesi yüksek olan bir kent olması sebebiyle han ve kervansaray inşa faaliyetleri Kayseri’de yoğunlaşmıştır. Konya-Sivas yol güzergahında bulunan Kayseri kentine inşa edilen Sultan Han; Selçuklu Döneminde Anadolu’ya inşa edilen en büyük handır (Özcan, 2015, s. 189). Özcan’a göre, Kayseri ve çevresinde en büyük kervansarayların inşa edilmesi, kentin sahip olduğu ticaret potansiyeli ile ilişkili olup üretimin ve dağıtımın ana geçiş koridoru olduğunu ifade etmiştir (Özcan, 2015, s. 189).

Selçuklu dönemi yapılarına ilişkin Türk-İslam dönemi envanter çalışmaları, özellikle büyük, anıtsal, kamusal hizmet yapılarından olan medrese yapılarının Konya, Sivas ve Kayseri gibi şehirlerde diğer Anadolu kentlerine göre daha yoğun inşa faaliyetlerinin gerçekleştirildiğini göstermektedir. Selçuklu Devri medreselerinin Anadolu kentsel morfolojisindeki niceliksel dağılımı irdelenirse; Konya’nın otuz, Sivas’ın on üç, Kayseri’de dokuz medresenin inşa edildiği görülmektedir (Özcan, 2005, s. 191,192). Hem harita okumalarında hem kaynaklarda bulunan hem de alan çalışması sırasında yapılan değerlendirmelere göre, kent merkezinde yer aldığı ve sürekliliği tespit edilen Selçuklu Dönemi medreseleri aşağıdaki gibidir (Hovardaoğlu, 2009, s. 72) :

1. Gıyasiye Medresesi [Hrt. No: 03]
2. Avgunlu Medresesi [Hrt. No: 04]
3. Hacı Kılıç Medresesi [Hrt. No: 01]
4. Seracettin Medresesi [Hrt. No: 33]
5. Hunat Hatun Medresesi [Hrt. No: 34]
6. Sahabiye Medresesi [Hrt. No: 41]

Kültürel Sürekliliğin İzinde: Kayseri Kent Dokusunda Selçuklu Dönemi Mirası

Selçuklu Dönemi'nde Kayseri'ye eğitim, ibadet vb. işlevleri olan pek çok anıtsal yapı inşa edilmiştir. Bu yapıların hepsi Selçuklu dönemi mimari karakteristik özellikleri taşıırken aynı zamanda her biri kendi içinde farklı ve özgün değer de taşımaktadır. Kayseri'de Selçuklu kültürel mirasına ilişkin cami yapıları analiz edildiğinde genellikle medrese ve hamam yapıları ile birlikte inşa edildikleri anlaşılmakta ve dönemin Müslüman nüfusunun bu çevreler etrafında geliştiği görülmektedir. Selçuklu döneminde kent merkezinde hem Müslüman hem de kent içerisindeki gayri müslim nüfus içinde ibadet yapıları bulunmaktadır. 1882 tarihli kent haritası da incelendiği zaman, cami ve mescitlerin kiliselerle birlikte kent içerisinde yer aldığı bilgisi de açıklanabilmektedir. Haritalardan okunan, literatürde edinilen ve yapılan saha çalışmalarından elde edilen bilgilere göre bu döneme ait sürekliliği tespit edilen kent içi camiler şu şekilde sıralanabilir (Hovardaoğlu, 2009, s. 68):

1. Hacı Kılıç Cami [*Hrt. No: 01*]
2. Hoca Hasan Cami [*Hrt. No: 07*]
3. Güllük Camisi [*Hrt. No: 09*]
4. Hacı Veled Camisi [*Hrt. No: 10*]
5. Hatiroğlu Cami [*Hrt. No: 15*]
6. Lala Paşa Camisi [*Hrt. No: 17*]
7. Han Cami [*Hrt. No: 21*]
8. Emir Sultan Camisi [*Hrt. No: 26*]
9. Ulu Cami [*Hrt. No: 31*]
10. Hunat Hatun Cami [*Hrt. No: 34*]

Selçuklu Dönemi önemli yapı tipolojisinden bir diğeri han ve kervansaraylarıdır. Günümüzde Han Cami olarak adlandırılan yapı, 13.yy. da kale duvarlarının dışında kalan kişilerin konaklaması için han olarak inşa edilirken kentin sınırlarının büyümesi sonucunda kentin içinde kalması nedeniyle camiye dönüştürülmüştür. Avlusuz bir han örneği olan yapı dikdörtgen planlıdır. Selçuklu Dönemi kentinde karşılaşılan yapı tipolojilerinden bir diğeri ise Kümbetlerdir. Kentte pek çok farklı noktada kümbet bulunmaktadır. Kümbetlerde genellikle kesme taş malzeme kullanılmış olup biçim, kütle ve bezemelerle birbirinden farklılaşmaktadır. Hem harita okumalarında hem kaynaklarda bulunan, kent merkezinde yer aldığı ve sürekliliği tespit edilen Selçuklu Dönemi kümbetleri şu şekildedir:

1. Hasbek Kümbeti [*Hrt. No: 06*]
2. Alaca Kümbet [*Hrt. No: 23*]
3. Döner Kümbet [*Hrt. No: 24*]
4. Hunat Hatun Kümbeti [*Hrt. No: 34*]
5. İkiz Kümbetler [*Hrt. No: 42*]
6. Hacıp Çavlı Kümbeti [*Hrt. No: 43*]

5. Sonuç

Kentsel mekânda kültürel süreklilik kavramı, bir kentin tarihsel ve kültürel kimliğinin muhafaza edilmesi, geçmişin mimari mirası ile günümüz modern kentsel gelişimi arasında bir süreklilik ilişkisi kurulması, kültürel değerlerin nesiller boyunca yaşatılmasına katkı sağlamaktadır. Kayseri'de Selçuklu Dönemi'ne ait mimari yapıların fiziksel ve mekânsal olarak varlığını sürdürmesi, kentin tarihsel ve kültürel dokusunun anıtsal yapılar çerçevesinde korunduğunun göstergesidir. Çalışmanın bulguları, Selçuklu dönemi kentsel mekân organizasyonunun günümüz kent yapısında hala etkili olduğunu ve bu döneme ait yapıların modern kentsel dokuya entegre edildiğini ortaya koymaktadır. Bu süreklilik, yalnızca fiziksel yapılarla kalmamakla birlikte, aynı zamanda bu yapılar etrafında şekillenen sosyal- ekonomik ve mekânsal yaşam biçimlerini de etkileyerek kültürel süreklilik oluşturmuştur. Bu bağlamda, kültürel süreklilik, Kayseri'nin kent kimliğinin oluşmasında

kritik bir rol oynamış ve Selçuklu mirasının, modern Kayseri'nin kentsel kimliğinde varlığını sürdürmesini sağlamıştır.

Araştırmada kullanılan harita okuma tekniği, kentlerin mekânsal organizasyonunu, dönemin yaşam biçimini, mimari eserlerini tespit etmek ve değerlendirmek için yazılı belgeler kadar güçlü kanıtlar sunmaktadır. Bu bağlamda, 1882, 1945 ve 1986 yıllarına ait harita ve imar planlarından çıkarılan sonuç, görsel materyallerin çok yönlü işlevine örnek teşkil etmektedir (Harita 6.1). Bu harita okuma metodolojisi, kentin kale duvarları ve kapıları, yerleşim alanları, eğitim, dini, idari ve askerî yapıları hakkında bilgi sunarken, Kayseri'nin kentsel gelişim sürecinin de ayrıntılı bir şekilde incelenmesini sağlamıştır. Haritaların sağladığı bilgiler, yazılı kaynaklarla çapraz referans yapılarak, geçmişe dair üretilmiş bilginin gözden geçirilmesine de olanak tanımaktadır. Bu çalışmalardan elde edilen bulgular, 1882 yılından 1986 yılına kadar harita üzerindeki bilginin sonrasında ise yerinde tespit ve gözlemlerle Selçuklu kent mirasının geçmişten günümüze sürekliliğini tespit etmemizi sağlamıştır (Tablo 6.1). Bu bağlamda tespit edilen kırk yedi adet Selçuklu mimari eserinden, günümüze kadar otuz sekiz eserin sürekliliğini koruduğu anlaşılmaktadır. Haritalardan elde edilen veriler doğrultusunda;

İç kalenin, Kayseri Selçuklu döneminde ekleme ve onarımlarının yapılarak ve sonraki dönemlerde fiziksel olarak korunarak kentsel morfolojide süreklilik sağladığı, bu sürekliliğin kentin modern biçimlenişinde çevresini de biçimlendirerek merkez görevi üstlendiği görülmektedir. Bu noktada katmanlar arasında kültürel bir süreklilik sağlandığı görülmektedir. Bununla birlikte, kentin dış surlarında özellikle 1882 haritasından itibaren planlı dönemde modern kent dokusunda süreksizlikler ve çözümler yaşandığı okunmaktadır.

1945 katmanında, Birlik Hamamı (1193), Güllük Medresesi (1210), kentin güney dış kale surları, Sıbyan Mektebi, Şeyh Tacettin Veli Cami, Melik Mehmet Medresesi, Selçuklu Sarayı ve sarnıç yapısı süreksizliğe uğramıştır. Selçuklu Dönemi mezarlık alanlarının bir bölümünün de 1945 yılı imar planı döneminde yol çalışmaları için istimlak edildiği ve bu katmanda Çipil Mezarlığı ve Hacı Kılıç Mezarlığının fiziksel mekân olarak süreklilik arz etmediği görülmektedir.

1986 yılı kentsel katmanında ise Hoca Hasan Medresesi ve sarnıç yapısının sürekliliği kaybolmuştur. Selçuklu Dönemine ait Bakırcılar Çarşısı, Boyacılar Çarşısı, Kasaplar Çarşısı, Debbâğlar Çarşısı ve Esir pazarı fiziksel olarak günümüze ulaşmasa da Kuyumcular Çarşısı ve Boyacılar Çarşısı ismen varlığını sürdürmektedir. Fiziksel mekân var olmasa dahi kültürel kodların devam ediyor oluşu da kentsel ve mekânsal hafızada kültürel sürekliliğe katkı sağlamaktadır.

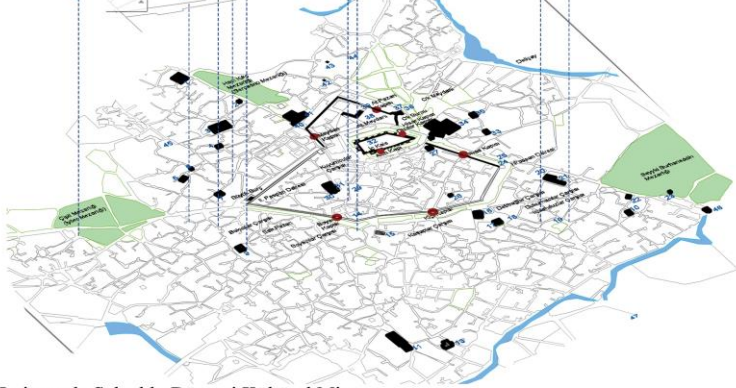
Kültürel Sürekliliğin İzinde: Kayseri Kent Dokusunda Selçuklu Dönemi Mirası

1882- 1986 İmar Planında Sürekli Olan Selçuklu Dönemi Kültürel Mirası

1882- 1945 İmar Planında yok olan Selçuklu Dönemi Kültürel Mirası

1882 Tarihli Kent Haritasında Selçuklu Dönemi Kültürel Mirası

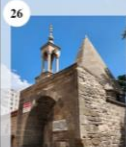

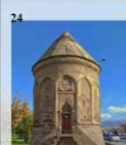

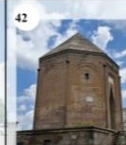

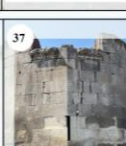
Harita 6.1 Selçuklu Dönemi Kültür Mirasının sürekliliği (BİLGİN IŞIK, 2024)

1882 yılından itibaren kentsel mekânda sürekliliği izlenebilen kültürel miras yapılarının günümüzde dini, sosyal ve kültürel amaçlarla işlevlerini sürdürmesi, bu yapıların mimari mekânlarının sosyo-kültürel organizasyonda önemli bir rol oynadığını

göstermektedir. Geçmişte benzer işlevlerle kullanılan bu yapıların günümüzde de benzer amaçlara hizmet etmesi, mekânın toplumsal bellekteki yerini ve kimliğini koruyarak sosyal-kültürel sürekliliği sağladığını ortaya koymaktadır. Bu süreklilik, mekânın toplumsal yaşantı üzerindeki etkisini, önemini pekiştirmekte ve mekânın bu şekilde organize edici rolü, topluluğun kimliğini, ritüellerini ve alışkanlıklarını koruma noktasında güçlü bir etki oluşturmaktadır.

Sonuç olarak bu araştırma, Kayseri kent dokusunda Selçuklu kültürel mirasının sürekliliğinin varlığını sürdürdüğüne işaret etmektedir. Modern şehir planlamasında bu kültürel sürekliliğin korunması, kentin kimliğini ve tarihsel dokusunu geleceğe taşımak adına büyük önem arz etmektedir. Bu sebeple, koruma stratejilerinin kentsel gelişim süreçlerine entegre edilmesi, Kayseri gibi tarihsel zenginliği olan kentlerin sürdürülebilir kalkınmasında kritik bir rol oynayacaktır. Gelecekteki imar planlarında tarihsel yapıları dikkate almanın önemi, kentsel gelişim süreçlerinin hem sürdürülebilirliğini sağlamak hem de kültürel mirası korumak açısından büyük bir gereklilik oluşturmaktadır. Kültürel miras, yalnızca estetik ve mimari bir değer taşımakla kalmaz, buna ek olarak bir kentin sosyal, kültürel ve ekonomik kimliğinin temel taşlarını oluşturur. Bu yapıların korunması, geçmişten gelen kültürel sürekliliğin sağlanmasına ve yerel halkın aidiyet duygusunun güçlenmesine de katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, imar planlamalarında tarihi yapıları göz önünde bulundurmamak hem kentin geçmişini yaşatmak hem de gelecekteki nesillerin bu mirası deneyimlemesini sağlamak adına kritik bir adımdır.

Kültürel Sürekliliğin İzinde: Kayseri Kent Dokusunda Selçuklu Dönemi Mirası

Harita Numarası	03	04	09	33	34	41
MEDRESE YAPILARI						
	Gyasiye Medresesi Yenilennmiş- Mîzaz	Aygınlı Medresesi Yenilennmiş- Kitabevi	Hacı Kılıç Medresesi Mevcut- Cami	Seracettin Medresesi Yenilennmiş- Kitabevi	Hunat Hatun Medresesi Yenilennmiş- Sanat Mekanı	Sahabiye Medresesi Yenilennmiş- Sanat Mekanı
Harita Numarası	01	07	09	10	11	13
İBADET YAPILARI						
	Hacı Kılıç Cami Mevcut- Cami	Hoca Hasan Külliyesi Yenilennmiş- Cami	Güllük Cami Mevcut- Cami	Hacı Veled Camisi Mevcut- Cami	Cafer Cami Mevcut- Cami	Sırp Krikor Kilisesi Mevcut- Kilise
	17	21	26	31	34	15
						
	Lala Paşa Camisi Mevcut- Cami	Han Cami Mevcut- Cami	Emir Sultan Camisi Mevcut- Cami	Ulu Cami Mevcut- Cami	Hunat Hatun Cami Mevcut- Cami	Hatıroğlu Cami Mevcut- Cami
Harita Numarası	06	23	24	34	43	42
KÜMBET YAPILARI						
	Hasbek Kümbeti Mevcut	Alaca Kümbet Mevcut	Döner Kümbet Mevcut	Hunat Hatun Kümbeti Yenilennmiş	Hacıp Cavlı Kümbeti Mevcut	İkiz Kümbetler Mevcut
Harita Numarası	11	19	27	34		
HAMAM YAPILARI						
	Caferbey Hamamı Mevcut	Selahaddin Hamamı Yenilennmiş- Hamam	Sultan Hamamı Yenilennmiş- Restoran	Hunat Hatun Hamamı Yenilennmiş- Hamam		
Harita Numarası	22	25	36	37		
DİĞER YAPILAR						
	Ahi Evran Zaviyesi Yenilennmiş- Mîzaz	Yoğunburç Mevcut	Türbedarevi Yenilennmiş- Turist Bilgi Merkezi	Okburcu Yenilennmiş- Kızılay Noktası	Fotoğraflar Merve BİLGEN IŞIK tarafından çekilmiştir.	

Tablo 6.1 Kayseri Selçuklu Dönemi Kültürel Miras fotoğraf tablosu (BİLGEN IŞIK, 2024)

KAYNAKÇA

- Akok, M. (1976). Kayseri Şehri Tarihi İç Kalesi. *Türk Arkeoloji Dergisi*(40), 5.
- Aslanapa, O. (1984). *Türk Sanatı II; Anadolu Selçuklularından Beylikler Devrinin Sonuna Kadar*. İstanbul: Kervan Yayınları.
- Baş, A. (1996). *Kayseri ticaret yapıları üzerine bir araştırma*. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Bibi, İ. (1941). *Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi*. (M. N. Gençosman, Çev.) Ankara: Uzluk Basımevi.
- Çayırdağ, M. (1991). *Kayseri'de Vakfiyelere Göre XVI. Asırda Sosyal Hayat*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Çelebi, E. (1972). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Seçmeler*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Demir, M. (2003). Anadolu'da Selçuklu Dönemi Şehirleşmesi. (6), 61-83.
- Dimez, S. (2015). Türkiye Selçuklu Devleti'nde Sosyo Kültürel Hayat Ve Tokat'a Etkisi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*(14), 797-827.
- Edhem, H. (1982). *Kayseri Şehri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Eldek, H. (2020, Haziran 10). Kentsel Koruma ve Dönüşüm: Kayseri Sahabiye Mahallesi. Mayıs 02, 2024 tarihinde Hikmet Eldek, Kentsel Koruma ve Dönüşüm: Kayseri Sahabiye Mahallesi, Erişim 02.05.2024 https://www.researchgate.net/publication/301776778_KENTSEL_KORUMA_VE_DONUSUM_Kayseri-Sahabiye_Mahallesi_10_Haziran_2020. https://www.researchgate.net/publication/301776778_KENTSEL_KORUMA_VE_DONUSUM_Kayseri-Sahabiye_Mahallesi adresinden alındı
- Eravşar, O. (2001). *Anadolu Selçuklularında İdari Mekân Olarak Devlethane*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Eravşar, O. (2013). Haritalar. *Kayseri Ansiklopedisi* (s. 114). içinde Kayseri: Büyükşehir Belediyesi.
- Gabriel, A. (1954). *Kayseri Türk Anıtları*. (A. A. Tütenk, Çev.) Ankara: Güneş Matbası.
- Hasol, D. (2020). *20. Yüzyıl Türkiye Mimarlığı* (3. Baskı b.). (Ö. Forta, Dü.) İstanbul, Türkiye: YEM yayınevi.
- Hovardaoglu, S. (2009). Tarihi Süreklilikte Kentsel Katmanlaşmanın Belgelemesi Bağlamında Kayseri Kent Merkezi. İstanbul, Türkiye: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- İnbaşı, M. (2000). Kayseri Kalesi. *Osmanlı Tarih Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*(11). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/114226> adresinden alındı
- Karaarslan, F. (2017). Modern Kent Mekânlarında Toplumsal Unutma. *Düşenen Şehir Dergisi*, 1.
- Karatepe, Ş. (1999). *Kendini Kuran Şehir*. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Kars, Z. (2005). *Kayseri'nin Çağdaşlaşması ve Vali Ahmet Muammer Bey (1910-1923)*. Kayseri: Kayseri: T.C. Kayseri Valiliği İl Kültür Müdürlüğü.
- Kayseri Büyükşehir Belediyesi. (2018). Medeniyetlerin Beşiği-KAYSERİ/Kayseri Cradle of Civilization. (A. D. DOĞAN, Dü.) Kayseri, Türkiye. Eylül 23, 2024 tarihinde <https://www.kayseri.bel.tr/uploads/pdf/kayseri-medeniyetlerin-besigi.pdf> adresinden alındı
- Keleş, R. (2005). Kent ve Kültür Üzerine. *Mülkiye Dergisi*, 29(246), 9-18. Eylül 30, 2024 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/839> adresinden alındı
- Kentsel, Mimari ve İç Mekân Tasarımı Üzerine Tartışmalar. (2019). R. K. Evrim Töre (Dü.) içinde, *Tasarımda Süreklilik*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Kesik, M. (2000). Cenâbi'ye Göre Türkiye Selçukluları. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, 213,259.

Kültürel Sürekliliğin İzinde: Kayseri Kent Dokusunda Selçuklu Dönemi Mirası

- Korat, G. (2024). *Kapadokya: Taş Kapıdan Taç Kapıya* (1. Baskı b.). İstanbul: Alfa yayıncılık.
- Koray, Ö. (2011). Anadolu'da Erken Dönem Türk Kent Morfoloji Selçuklu Başkent Konya. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*(19), 6. https://www.researchgate.net/profile/Koray-Oezcan/publication/328572359_Anadolu'da_Erken_Donem_Turk_Kent_Morfoloji_si_Selcuklu_Baskenti_Konya/links/5bd6382892851c6b2796298b/Anadoluda-Erken-Doenem-Tuerk-Kent-Morfoloji-Selcuklu-Baskenti-Konya.pdf adresinden alındı
- Kostof, S. (1991). *The City Shaped* (2 b.). London: Thames&Hudson. <https://archive.org/details/cityshapedurbanp0000kost/mode/2up> adresinden alındı
- Kuru, A. Ç. (1997). *Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi*. Ankara: YoncaHes.
- Loos, A. (1988). *Ornament and Crime*. (R. S. Smith, Dü.) New York: Dover Publications. <https://archive.org/details/ornamentcrimesel0000loos/page/n5/mode/2up> adresinden alındı
- Loos, A. (2014). *Mimarlık Üzerine* (1. Baskı b.). (N. Ü. Alp TÜMERTEKİN, Çev.) İstanbul, Türkiye: Janus Yayıncılık.
- Mumford, L. (1938). *The Culture of Cities* (2. b.). London: Harcourt, Brace and Company. https://monoskop.org/images/5/5a/Mumford_Lewis_The_Culture_of_Cities.pdf adresinden alındı
- Nora, P. (1989). Between memory and history: Les lieux de mémoire. *Representations*(26), 7,24. <https://www.jstor.org/stable/2928520?seq=1> adresinden alındı
- Özcan, K. (2005). Anadolu'da Selçuklu Dönemi Yerleşme Sistemi ve Kent Modelleri. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Özcan, K. (2007). Anadolu'da Selçuklu dönemi yerleşme sistemi ve kent modelleri. *İTÜdergisi/a Mimarlık, Planlama, Tasarım Dergisi*(1), 10.
- Özcan, K. (2015). Selçuklu Çağında Anadolu Kentleşme Koridoru. *Bilig Dergisi*(73), 188.
- Özgüç, T. (2005). *Kültepe (Kanes/ Nesa)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayını.
- Özkeçeci, İ. (1997). *Tarihi Kayseri Cami ve Mescidleri*. Kayseri: Kocasinan Belediyesi Yayınları.
- Rice, T. T. (1996). *The Seljuks in Asia Minor*. London: Thames and Hudson Press. <https://archive.org/details/in.gov.ignca.38227/page/n113/mode/2up> adresinden alındı
- Rossi, A. (1982). *The Architecture of the City*. London: MIT Press. https://monoskop.org/images/1/16/Rossi_Aldo_The_Architecture_of_the_City_1982_OCR_parts_missing.pdf adresinden alındı
- Sümer, F. (1985). *Yabanlu Pazarı (Selçuklu Devrinde Milletlerarası Büyük Bir Fuar)*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı.
- Şahin, N. (2010). Kent Kimliği Ve Değişim Sürecinin Kayseri Kenti Örneğinde İrdelenmesi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Şahin, Z. (2014). *Yabanlu Pazarı*. Kayseri: Kültür Yayınları.
- Tekinsoy, K. (2011). *Kayseri'nin İmarî ve Mekânsal Gelişimi*. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları. <https://kutuphane.kayseri.bel.tr/Content/ebook/kays-imari-ve-mekansal-gelisimi/kays-imari-ve-mekansal-gelisimi.html#p=3> adresinden alındı
- Uğur, F. (1939). Tevârih-İ Al-İ Karaman. *Konya Dergisi*, 1592-1600.
- Usta, A. (2018). İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayınları.
- Usul, D. (2023). Türkiye Selçuklu Dönemi İpek Yolu'nda Kayseri. *Erciyes Akademi Dergisi*(4), 1792.

Merve BİLGEN İŞİK - Münevver DAĞGÜLÜ

Yücel, S. D. (2019, , 59–76.). Kartografik Analiz ve Rehberli Gezi Yöntemleriyle Peyzaj Değişiminin Tespiti: İzmir Selçuk Örneği. *Planlama Dergisi*, 59-76.

T.C.
KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı

İmar ve Şehircilik Şube Müdürlüğü
Sayı: E-32845575-754-2024-770/10861
Tarih: 10.05.2024
Dosya Numarası: 2024-44014

Sayı : E-32845575-754-2024-770/10861
Konu : İmar planları, halihazır
haritaları ve uydu görüntüleri
lık.

10.05.2024

Sn. Merve BİLGEN İŞİK
Yıldırım Beyazıt mah. Şehit Ömer Delibaş sk.
No: 15/1 Melikgazi/KAYSERİ
GSM: 0537 789 46 16

İlgi : 08.05.2024 tarihli dilekçeniz.

İlgi dilekçenize bahse konu 1945,1975,1986,2004 tarihli yıllarına ait halihazır haritaları, imar planları ve uydu görüntüleri tarafınıza iletilmiştir. Tez, makale ve bilimsel yayınlarda kullanılmasında başkanlığımızca herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.
Bilgilerinize rica ederim.

Hamdi ELCUMAN
Başkan a.
Genel Sekreter Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 4F41EC9F

Doğrulama Adresi: <https://turkiye.gov.tr/kayseri-buyuksehir-belediyesi-ebys>

Adres: Mustafa Kemal Paşa Bulvarı No:15
Posta Kodu: 38010 Kocasinan / KAYSERİ
Telefon No: (0352) 222 8960 Fax No: (0352) 222 8958
Kep Adresi: kayseribelediyesi@hs01.kep.tr
Web Adresi: <https://www.kayseri.bel.tr>

Bilgi için: AHMET TOLGA KÖKER -
Şehir Plancısı

